Miljøstiftelsen Bellona
Vulkan 11, 0178 Oslo

Oslo, 03.12.2020

Til: Politimesteren i Vest Politidistrikt, Kaare Songstad

Miljøstiftelsen Bellona anmoder om etterforskning av brudd på forurensingsloven på Equinor ASA avd Raffineri Mongstad

Miljøstiftelsen Bellona anmoder om etterforskning av brudd på forurensingsloven på Equinors anlegg på Mongstad for oljelekkasjer til grunn, og mangel på tiltak for å stoppe dette, samt redusere skadevirkningene. Bellona presiserer at det er alvorlige forhold som fortsatt finner sted. Etter Bellonas vurdering bør det vurderes pålegg om stans av anlegget inntil ulovlighetene er opphørt. Equinor ASA avd Raffineri Mongstad har vist en utilstrekkelig evne til å overholde myndighetens krav. Oljeforurensning i grunn er ulovlig forurensning av ytre miljø allerede når oljen har lekket fra røret, og det må snarest mulig settes i verk tiltak for å hindre spredning.

Equinors egen granskingsrapport avslører miljøkriminalitet

Equinors interne granskingsrapport av oljeutslippet ble offentliggjort 27. november 2020 (vedlegg 1). Ved inngangen til 2019 ble det registrert en økning i oljekonsentrasjonen ved utslippspunktet fra sikringsbassenget ut i Fensfjorden. Kjente lekkasjer ble tettet, men oljekonsentrasjonen avtok ikke. Endring i grunnvannsnivået gjør at olje i grunnen nå kommer til syne.

Granskingsgruppen har ikke foretatt noen vurdering av de juridiske sider av hendelsen, herunder årsaker, ansvar eller lignende forhold.

Gjennom hele 2019, og videre inn i 2020, har Mongstad erfart økte oljekonsentrasjoner i utslippsvannet og utfordringer med å overholde de innskjerpede utslippsbegrensningene gitt i tillatelsen fra 10.09.2019. Det siste året har det vært ett brudd på kortidsgrensen (2,5 mg/L som ukentlig snitt) og i april 2020 ble også langtidsgrensen på 2,5 tonn/år overskredet. Mongstad søkte så Miljødirektoratet om permanent økning av årlige utslippsmengder til 5,0 tonn/år.

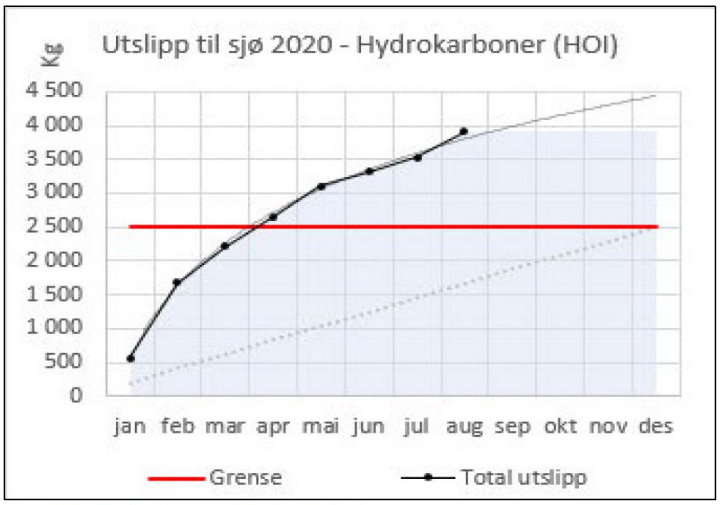

Figur 7-19 Utslipp til sjø 2020 - Hydrokarboner

Bellona ser svært alvorlig på denne praksisen der virksomheter søker om å tilpasse tillatelsen til de faktiske utslippene. Bellona har tidligere sett hvordan Miljødirektoratet har gitt utvidede utslippsgrenser med tilbakevirkende kraft. Det er svært uheldig om virksomhetene får tilpasset tillatelsen. Virksomhetene må operere i henhold til krav satt av myndighetene, og gjøre nødvendige grep dersom de faller utenfor.

Systemet som renser oljeforurenset vann før det renner til sjø har hatt store mangler som ikke har blitt rettet opp siden oppstart i 1975. Førtifem år med produksjon ved raffineriet har ført med seg små og store, utilsiktede og tilsiktede oljeutslipp og gjort at grunnen under deler av anlegget er forurenset.

Rapporten identifiserer alvorlige kulturproblemer der miljøkriminalitet blir bagatellisert. «Gammel moro» og «den nye normalen» er svært bekymringsfulle beskrivelser av oljesølet. Prinsippet om at oljeforurensning i grunn er forurensning av ytre miljø allerede når oljen har lekket fra røret, var ikke kjent blant noen av de som ble intervjuet i granskingsarbeidet. Oljelekkasjer ble heller ikke kategorisert som alvorlig i Equinors eget avvikssystem eller vedlikeholdssystem.

Miljødirektoratet og Petroleumstilsynet ble varslet i slutten av mars 2020. Foreløpig er 112 kubikkmeter olje samlet og fjernet fra området. Miljødirektoratet påpeker at de anser en oppgradering av vannrenseanlegget som helt essensielt for den videre driften av raffineriet.

Oljeutslippene har gitt stor konsentrasjon av miljøgifter i Fensfjorden

STIM Miljø har på oppdrag fra Equinor Refining Norway AS utført en vurdering av Equinor Mongstad sitt bidrag i 2019 til at Fensfjorden Sør ikke oppnår god kjemisk tilstand (vedlegg 2). Det er funnet store konsentrasjoner av miljøgifter i Fensfjorden. Konsentrasjonen av PAH-komponenter overstiger miljøkvalitetsstandard og kan sannsynligvis knyttes til økte utslipp av olje fra Equinor. PAH-forbindelsene antracen og indeno[1,2,3-cd]pyren har verdier over grenseverdi i bunnsediment og benzo(b)fluoranthene har forhøyet nivå i blåskjell. PAH er kreftfremkallende. Videre er grenseverdi oversteget for TBT i sediment og kvikksølv i taskekrabbe og blåskjell. TBT gir alvorlige hormonforstyrrelser.

Utslipp av olje til sjø har skjedd via utslippspunktet til renseanlegget grunnet oljetilsig til sikringsbassenget. Dette ga totalt ca. 5 tonn utslipp av olje til sjø for hele 2019.

Metallkonsentrasjonen i porevann oversteg grenseverdi for nesten alle målte metaller. Dette betyr at man kan forvente toksiske effekter av nivået av både PAH og tungmetaller i porevannet i sedimentoverflaten.

Bellona vil gjøre oppmerksom på at forhold med manglende risikostyring, manglende integritet på barrierer, redusert vedlikehold som går ut over sikkerheten, samt en ledelse som ikke tar ansvar, er forhold vi har observert på Equinors anlegg på Hammerfest LNG også. Equinor-ledelsen har gjentatte ganger vist at de ikke tar det hele og fulle ansvar, både når noe går galt, og i arbeidet med å forhindre at noe går galt.

Bellona anser det som skjerpende omstendigheter at oljeutslippene har pågått lenge, potensielt flere tiår. Det viser langvarig manglende kontroll av utslipp til ytre miljø.

Ledelsen i Equinor tar ikke ansvar

Ledelsen har mangelfulle bekreftelsesaktiviteter (assurance) for å sikre etterlevelse av myndighetskrav fra Miljødirektoratet. Det er rimelig å si at mangelfulle bekreftelsesaktiviteter innenfor emnet utslipp til ytre miljø, også har spilt en rolle for denne hendelsen. Dette har gjennom flere år (tilbake til 2012) bidratt til å skape et inntrykk av kontroll for ledere lokalt på Mongstad.

Uttalelser fra konserndirektør Irene Rummelhoff i Dagens Næringsliv 1. desember 2020 viser hvordan ledelsen anerkjenner et visst ansvar, men i stor grad skylder på egen organisasjon. På spørsmål fra DNs journalist om de har hatt god nok kontroll, svarer Rummelhoff:

– Det har vært forståelsen i deler av organisasjonen på Mongstad at det er godt nok. Så påpeker granskningen at dette ikke har vært fullstendig og god nok forståelse.

Her henviser Rummelhoff til «forståelsen i deler av organisasjonen», og at granskningen viser at den ikke har vært god nok. Journalisten spør videre om ikke det er et «ledelsesansvar» at det forstås nedover i organisasjonen at all forurensing til grunn er ulovlig. Rummelhoff svarer:

– Det er et ledelsesansvar at vi etterfølger alle lover, regler og forskrifter. Det ansvaret tar vi. Samtidig erkjenner vi at ledelsen, det vil si meg, ikke har oversikt til å kjenne alle detaljer. Vi er avhengig av en god organisasjon.

Dette mener Bellona er en klar ansvarsfraskrivelse. Equinor-ledelsen har ikke tatt skade på ytre miljø alvorlig. Konserndirektør Rummelhoff uttaler «– Alle har ikke hatt full kontroll på reglene» til e24.

Saksforhold

I 2016 halverte Equinor ASA avd Raffineri Mongstad vedlikeholdsbudsjettet. Konsernsjef Eldar Sætre var øverste ansvarlig for anlegget da vedlikeholdet ble kuttet[1]. I 2011 kom en rapport som viste at 52 av 84 inspiserte rør trengte vedlikehold, men likevel ble pengebruken redusert. På to år ble budsjettet kuttet

[1] DN.no 23.01.2017

fra 160 til 82,5 millioner kroner. I oktober i 2016 oppsto en alvorlig hydrogengasslekkasje da et rør rustet i stykker.

Ifølge Equinors granskingsrapport er manglende vedlikehold en av årsakene til oljelekkasjene. Budsjettkutt kan ha bidratt til en gradvis degradering av anlegg knyttet til vannrensing og en økende portefølje av etterslep på prosjekter, modifikasjoner og vedlikehold. Vernetjenesten forteller at det ikke har blitt jobbet systematisk nok med vedlikehold. Selv om lekkasjene ble oppdaget, har ikke rørene under bakken blitt byttet [2].

Equinors granskingsrapport viser også at det tar svært lang tid fra en oljelekkasje blir oppdaget til jobben er ferdigmeldt. Av 30 bekreftede lekkasjer tar det i snitt 527 dager før lekkasjen er tettet. Det viser store kapasitetsproblemer og ignorering av miljøkriminalitet.

Oljelekkasjene har pågått i lang tid. Det er nå snart to år siden oljelekkasjene ble gjort kjent i Equinor-organisasjonen. Arbeidet med å identifisere og utbedre kildene til lekkasjene har måttet vike til fordel for andre oppgaver med daglig drift. Dette viser Equinors manglende kapasitet og vilje til å hindre pågående miljøkriminalitet. Equinor ASA avd Raffineri Mongstad viser utilstrekkelig evne til å justere miljøprioriteringer i takt med myndighetenes krav og samfunnets holdninger.

Akutt oljeutslipp 23. juli 2020

Bedriften har anslått at et akutt oljeutslipp 23. juli 2020 varte i ca. 5 timer. Totalt utslipp er estimert til 18 000 liter, hvor 14000 liter er tatt opp fra grunn og 2000 liter er tatt opp fra sjø. Per 14. august pågår det fortsatt oppsamling. Ifølge bedriftens redegjørelse har det oppstått korrosjon i et av rørene, som har ført til hull i røret og utslipp av råolje. De resterende 2 000 literne er ikke redegjort for. STIM sin oppfølging av utslippet av råolje er gitt i vedlegg 3. Equinors redegjørelse av oljeutslippet er gitt i vedlegg 4.

I 2019 ble rapportert seks nye tilfeller av ulovlige utslipp av olje til grunnen, til sammen oppgitt over 6 000 liter.

[2] E24.no 30.11.2020

I 2018 ble det blant annet rapportert utslipp av 1000 liter tungolje, 60 L bensin, 8 m^3 olje, 600 liter fyringsolje. Miljødirektoratet opplyser at antallet uhellshendelser er vurdert til å være langt over det som er påregnelig og forutsatte at bedriften hadde gjort nødvendige tiltak for å forhindre slike hendelser.

Miljødirektoratet har pålagt Equinor om å gjøre undersøkelser og iverksette tiltak i forurenset grunn (vedlegg 5).

Konsekvenser

Granskingsgruppen til Equinor har klassifisert hendelsen med høyeste faktisk alvorlighetsgrad; faktisk rød 1 – Ukontrollerte utslipp. Klassifiseringen er basert på oppsamlet oljemengde fra avgrensingsgrøfter i området rundt luftet lagune og sikringsbassenget i perioden fra januar 2020 og frem til 01.10.2020.

Etterforskning bør klargjøre om ansatte er utsatt for avgassing av VOC fra oljeforurensningen. Det er meldt om subjektivt ubehag i forbindelse med arbeid i område 31. Eventuell sammenheng med manglende vedlikehold, som Bellona har sett på Mongstad før, må klarlegges. Tidspunktet for lekkasjens start må klargjøres, og omfanget av oljelekkasje til grunn må beregnes. Det må også klargjøres når Miljødirektoratet først ble varslet om saken.

Bellona vil med dette anmelde disse forholdene i henhold til gjeldende lovverk. Vi anser saken som svært alvorlig og anmoder Politiet etterforske disse forholdene. Bellona mener det er grunnlag både for selskapsstraff og at det foreligger subjektivt personlig straffeansvar for de ansvarlige i ledelsen ved Mongstad, herunder nåværende konserndirektør for Markedsføring, midtstrøm & prosessering (MMP) Irene Rummelhoff og tidligere konserndirektører for MMP, samt direktør for Mongstad-raffineriet Sturle Bergaas og tidligere anleggsdirektører. Utslippene kan ha pågått i flere tiår.

Grunnlag

Miljøstiftelsen Bellonas prinsipielle syn er at helse- og miljøvernlovgivningen må håndheves aktivt, og at lovbrudd som kan føre til skade på naturmiljøet og folks helse må straffes. Den ansvarlige for dette alvorlige utslippet bør derfor minimum ilegges bot som foretaksstraff i medhold av forurensningsloven § 78. Videre etterforskning vil avklare konkret ansvarsforhold og straffansvar. I alle tilfelle ber vi om at dette påtales.

Miljøstiftelsen Bellona anmelder med dette Equinor ASA avd Raffineri Mongstad for overtredelse av forurensningsloven § 78 første ledd bokstav a, jf. § 7. Bellona anmoder også om etterforskning av mulig overtredelse av forurensningsloven § 78 første ledd bokstav b, jf. §§ 7, i forbindelse med håndteringen av utslippet.

De aktuelle hendelsene ved Mongstad-raffineriet representerer en akutt forurensning, jf. forurensningsloven §§ 38 og 6. Det følger av forurensningsloven §§ 7 og 46 at den ansvarlige for forurensningen, eller fare for forurensning, i dette tilfelle Equinor ASA, har plikt til å iverksette tiltak for å hindre forurensning eller begrense skadeomfanget ved forurensning. Den ansvarlige plikter også å treffe tiltak for å avbøte skader og ulemper som følge av forurensningen eller av tiltakene for å motvirke den.

Hilsen Frederic Hauge,

Miljøstiftelsen Bellona

Vedlegg 1: Granskingsrapport – Oljeutslipp til luftet lagune og sikringsbassenget på Mongstad

Vedlegg 2: STIM-rapporten om Mongstads bidrag til forurensing i Fensfjorden

STIM-Notat 4-2020.pdf

Vedlegg 3: STIM-rapport om det akutte oljeutslippet 23. juli 2020

STIM-rapport 50 2020.pdf

Vedlegg 4: Equinors redegjørelse av det akutte oljeutslippet 23. juli 2020

Tilbakemelding på oljeutslipp - Equinor N

Vedlegg 5: Miljødirektoratets pålegg á 25. november 2020

Equinor-Mongstad-Pålegg-om-undersøkel